

PÅVERKANSINSATSER FÖR UNGAS UTBILDNINGS- OCH YRKESVAL I SKÅNE

BREDDA, FÖRDJUPA OCH VÄCKA INTRESSE

2021-04-12

wsp

PÅVERKANSINSATSER FÖR UNGAS UTBILDNING- OCH YRKESVAL I SKÅNE

Bredda, fördjupa och väcka intresse

KUND

Region Skåne

KONSULT

WSP Advisory

121 88 Stockholm-Globen

Besök: Arenavägen 7

Tel: +46 10-722 50 00

WSP Sverige AB

Org nr: 556057-4880

wsp.com

KONTAKTPERSONER

Kristina Westermark
kristina.westermark@wsp.com

Anna Clara Örtendahl
anna-clara.ortendahl@wsp.com

INNEHÅLL

1. INTRODUKTION OCH BAKGRUND	4
1.1. ELEVERS UTBILDNINGS- OCH YRKESVAL...	4
1.2. ... EN NYCKEL FÖR LIVSLÅNGT LÄRANDE OCH KOMPETENSFÖRSÖRJNING	4
1.3. MEST FORSKNING OM VAD SOM PÅVERKAR UNGAS VAL	5
2. PÅVERKANSINSATSER I SKÅNE	7
2.1. VAD ÄR VANLIGAST OCH VAD SYFTAR INSATSERNA TILL?	7
2.2. BREDDA, FÖRDJUPA OCH VÄCKA INTRESSE	9
2.2.1. Bredda	10
2.2.2. Fördjupa	12
2.2.3. Väcka intresse	13
2.3. VARIATIONER BLAND HUVUDMÄN	16
2.3.1. Föreningar och stiftelser är vanliga...	17
2.3.2. ...inte sällan i samarbete med företag	17
2.3.3. Skolor initierar och driver insatser	17
2.3.4. Universitet och högskolor	18
3. PRIORITERING AV INSATSER	18
3.1. PUNKTINSATS OCH INTEGRERING	18
3.2. ATT INKLUDERA ELEVENS SOCIALA KONTEXT	21
3.2.1. Fritid	21
3.2.2. Föräldrar och vårdnadshavare	22
3.3. UPPFATTNINGAR OCH ATTITYDER GENOM MÖTET	23
4. SPRIDNING OCH IMPLEMENTERING	24
4.1. PERSONALENS KONTAKTNÄT KÄLLA TILL INSATSER SNARARE ÄN EVIDENS	25
4.2. BEHOV AV INTEGRERING I LEDNING OCH STYRNING	26
5. SLUTDISKUSSION	28
6. KÄLLFÖRTECKNING	30
BILAGA 1: METOD	32
TELEFONINTERVJUER	32
SEMISTRUKTURERADE INTERVJUER	32
ENKÄT	32
FORSKNINGSÖVERSIKT	35
PANDEMIN OCH DESS PÅVERKAN	35
BILAGA 2: RESPONDENTER SEMISTRUKTURERADE INTERVJUER	36
BILAGA 3: ENKÄT	37

1. INTRODUKTION OCH BAKGRUND

Vad påverkar elevers utbildnings- och yrkesval? Hur arbetar aktörer för att stötta deras val? Vilka insatser är vanligt förekommande? Vilka teman och huvudmän är vanligt förekommande? På uppdrag av Region Skåne redovisar och diskuterar WSP i denna rapport påverkansinsatser i Skåne, vad som karaktäriserar insatserna och vad som kan sägas om dess effekt.

1.1. ELEVERS UTBILDNINGS- OCH YRKESVAL...

Region Skåne gav WSP i uppdrag att kartlägga vilka påverkansinsatser som skånska elever i grundskola och gymnasium möter med målsättningen att stötta elevernas framtida studie- och yrkesval. Rapporten ger en ögonblicksbild och visar på exempel, men ska inte ses som en heltäckande analys. Anledningen är den föränderlighet som präglar påverkansinsatser både utifrån vilka aktörerna är och insatsernas innehåll. Rapporten syftar till att ge en orienterande bild kring vilka typer av insatser som finns samt om, och i så fall vilka, mönster som föreligger. Rapporten är därutöver tänkt att fungera som en analysram för beslutsfattare som ska ta ställning till att välja och implementera insatser i verksamheter. Kartläggningen inkluderar lagstadgade och frivilliga insatser som härstammar från nationella, regionala och lokala aktörer.

WSP:s kartläggning har identifierat totalt 85 olika insatser som ämnar påverka ungas utbildnings- och yrkesval i Skåne. Insatserna varierar i vem som är ansvarig, vilken omfattning insatsen har och vem som är huvudsaklig målgrupp. Det vanligaste är att skolan är involverad på ett eller annat sätt, men att de tar in aktörer utanför skolans värld för att bredda elevernas syn på vad man kan utbilda sig inom och vilka yrken man kan söka sig till.

I korthet handlar det om att stötta elever att göra medvetna framtida utbildnings- och yrkesval. Men hur väljs vilka insatser som ska få komma in i skolans värld? Är det baserat på evidens eller finns det andra faktorer som påverkar? Genom dokumentanalys, enkät och intervjuer med bland annat SYVar, rektorer och utvecklingssamordnare i Skåne redovisas i denna rapport både olika typer av insatser och vad som anses avgörande för att insatserna ska få önskvärd effekt. Se bilagor för mer heltäckande genomgång av metoder och respondenter.

1.2. ... EN NYCKEL FÖR LIVSLÅNGT LÄRANDE OCH KOMPETENSFÖRSÖRJNING

Att öka kunskapen kring påverkansinsatser i Skåne är en angelägenhet för att säkra en god kompetensförsörjning. En god kompetensförsörjning säkerställer hög produktivitet och sysselsättning i både näringslivet och den offentliga sektorn och är därför en nyckelfråga för ett Skåne med hållbar tillväxt.¹ För att den framtida matchningen på arbetsmarknaden, det vill säga att den kompetens som efterfrågas också finns tillgänglig, har elever en nyckelroll. Deras val av utbildning påverkar vilken kompetens som kommer att finnas tillgänglig på arbetsmarknaden på sikt. I takt med att arbetsmarknaden har

¹ Region Skåne, 2014, *Det öppna Skåne 2030*, s. 11.

förändrats gör man inte längre ett val utan flera - det handlar om ett så kallat livslångt lärande.² Utifrån det anses unga behöva rustas med kompetens för att kunna fatta viktiga utbildnings- och yrkesval – både i dag och i framtiden. Det handlar således inte bara om att få individer i arbete, utan om att säkerställa förmågan att *ställa om* sin kompetens under ett långt arbetsliv.

Under de senaste femtio åren har synen på elevens utbildnings- och yrkesval förändrats. Från att utbilda sig till ett arbete för hela livet till att eleven ska lära sig om sig själv och omgivningen. Utbildnings- och yrkesval kan idag ses som en process där eleven ges stöd i att utveckla förmågor ”för att klara av att handskas med ett livslångt karriärförlopp, så att man blir i stånd att skapa sin egen karriär på en föränderlig arbetsmarknad”.³ Det innebär att elevers valkompetens som byggs upp under skoltiden ligger till grund för deras val under hela livet. Att skapa förutsättningar för en god valkompetens bland elever och befolkningen i yrkesförd ålder, genom exempelvis påverkansinsatser, anses avgörande för arbetsmarknadens rörlighet och livslånga lärandet kopplat till kompetensförsörjning.

1.3. MEST FORSKNING OM VAD SOM PÅVERKAR UNGAS VAL

WSP:s genomgång av tidigare rapporter och forskning kring vilka insatser som faktiskt påverkar elevers utbildningsval visar att det finns en begränsad mängd forskning som studerar effekterna av specifika påverkansinsatser för unga. Däremot finns det desto mer om vad som påverkar elevers val av yrke och utbildning.

Det finns inte ett sammanhängande forskningsfält som tar sig an frågeställningen. Forskning har bedrivits inom olika discipliner såsom pedagogik, psykologi, sociologi samt inom en mer tvärvetenskapligt orienterad ungdomskulturforskning.⁴ Teorierna kan förstås som å ena sidan psykologiska, som betonar det individualistiska, och å andra sidan sociologiska, där val bestäms av möjlighetsstrukturer på arbetsmarknaden.⁵

Hur de olika disciplinerna har tagit sig an dessa frågor skiljer sig åt över tid. Det har skett en förskjutning från att se utbildnings- och yrkesvalet som ett isolerat tillfälle då personen behöver information och stöd, till att den unga behöver lära sig något om sig själv och sin omgivning. Skolverket skriver att det i dag handlar ”om att få hjälp med att utveckla förmågor för att klara av att handskas med ett livslångt karriärförlopp, så att man blir i stånd att skapa sin egen karriär på en föränderlig arbetsmarknad”.⁶ Förändringen i synen på utbildnings- och yrkesval hänger således ihop med förändringar på arbetsmarknaden. Idag ska människor vara rustade för en flexibel karriär som ställer krav på livslångt lärande.

En rapport som tog sig an att försöka studera effekterna av påverkaninsatser påvisade att insatser kan vara ett sätt att fylla glapp och hål i ordinarie undervisning. Rapporten påvisar därutöver att skolor i många fall har bristande möjligheter att utveckla entreprenöriella förmågor, något som blir allt mer viktigt i dagens föränderliga arbetsmarknad. Därför kan påverkaninsatser vara

² Se exempelvis Nordin, 2007, för en diskussion om livslångt lärande som diskurs

³ Skolverket, 2004, *Ungdomars utbildnings- och yrkesval – i egna och andras ögon*, s. 11.

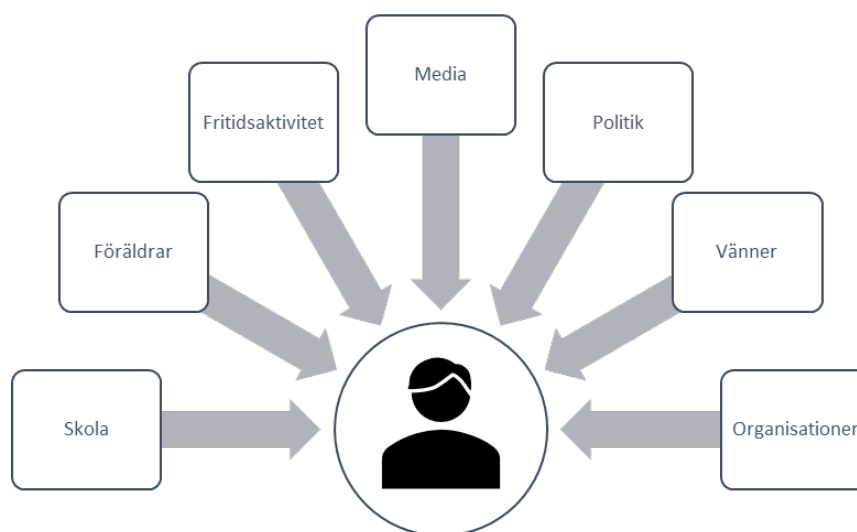
⁴ Skolverket, 2004, *Ungdomars utbildnings- och yrkesval – i egna och andras ögon*, s. 10.

⁵ Hodkinson, 1998, *The origins of a Theory of Career Decisionmaking: a case study of hermeneutical research* i *British Educational Research Journal*, Vol. 24, No. 5, s. 558.

⁶ Skolverket, 2004, *Ungdomars utbildnings- och yrkesval – i egna och andras ögon*, s. 11.

en metod och ett sätt för att kompensera för den bristande förmågan. Rapporten visade också att de insatser som ger godast effekt är insatser när elever får skapa värden för andra, att få möta aktörer utanför skolans miljö, när elever får uppleva en miljö som är tvetydig och utan direkta svar och lösningar på problem samt när eleverna får möjlighet omvandla teori till praktik.⁷

Enligt tidigare forskning och rapporter finns det flera olika aspekter som påverkar elevens utbildnings- och yrkesval. En elev påverkas utifrån sin sociala kontext, som består av bland annat familj, vänner och personer som eleven möter på exempelvis sin fritidsaktivitet, men elever påverkas också av media och den politiska debatten.⁸

Figur 1. Illustration över vad som påverkar ungas utbildnings- och yrkesval. Illustration av WSP.

Hur utbildningssystemet är utformat påverkar elevers utbildnings- och yrkesval både direkt och indirekt. Det skapar möjligheter för elever att de facto göra val – vilka utbildningar har de tillgång till i deras närområde? Men det handlar också om vilken information de får om vilka utbildningar och yrken som finns. Studier visar att unga inte ser en koppling mellan arbetsmarknaden och deras utbildningsval utan väljer utefter egna intressen snarare än vad samhället identifierat behov av, exempelvis bristyrken.⁹

Det finns även rapporter som analyserar dessa frågor utifrån ett Skåneperspektiv. År 2014 genomfördes en förstudie om vilka påverkansinsatser kopplade till utbildnings- och yrkesval unga möter i Skåne. I den kartläggningen analyserades ett antal utmaningar. Exempelvis framkom det att det finns en viss problematik med att insatser är projektfinansierade snarare än grundfinansierade, att det saknas insatser som ämnar nå elever i yngre åldrar och att SYVare har ett stort ansvar där egentligen fler aktörer hade behövt dela på ansvaret. Förstudien pekade också på att det fanns ett stort fokus på insatser inom teknik, för att exempelvis få fler tjejer att studera inom teknikäm-

⁷ Lackéus & Sävetun, 2016, *Koncept kontra skola: en studie av åtta entreprenöriella lärmiljöer*.

⁸ Danielsson, Sevedag & Tengqvist, 2018, *Orsaker och möjliga lösningar på normbundna studie- och yrkesval - En kunskapsöversikt*.

⁹ Panican, 2015, *Väljer unga fel? – grundskoleelevers attityder till gymnasieskolan*, s. 21.

nen, men att det var svårt att utröna om det gav någon faktisk effekt. Dessutom framkom att det behövs fler mötesplatser där olika aktörer från utbildningssystemet och arbetslivet kan mötas och där kommunernas olika förvaltningar kan mötas. På så sätt skulle långvariga relationer kunna upprätthållas för att tillsammans möta utmaningar i den regionala kompetensförsörjningen.¹⁰

2. PÅVERKANSINSATSER I SKÅNE

Tre av fyra skolor i Skåne involverar externa aktörer för att skapa förutsättningar för ett välgrundat utbildnings- och yrkesval bland eleverna. WSP:s kartläggning (se mer om metod i bilaga 1) har identifierat totalt 85 olika insatser och även om de skiljer sig åt i sin karaktär och inriktning, finns det vissa återkommande mönster. Ett sådant mönster är att insatserna rör sig mellan tre syften; bredda, fördjupa och väcka intresse. Påverkansinsatser i den här rapporten inkluderar både insatser som initieras och skapas lokalt på skolor och insatser som är skapade av andra aktörer.

2.1. VAD ÄR VANLIGAST OCH VAD SYFTAR INSATSERNA TILL?

Det finns många olika insatser som i Skåne som ämnar nå elever i grundskola och på gymnasium. Det gemensamma är att samtliga insatser syftar till att, på ett eller annat sätt, förbättra och stärka ungas kompetens och kunskap. Framförallt handlar det om att stärka ungas kompetenser för att kunna göra välgrundade val gällande sin utbildning, men det handlar också om att förbättra elever kunskaper inom ett visst ämne och stimulera elevers intresse inom en viss bransch.

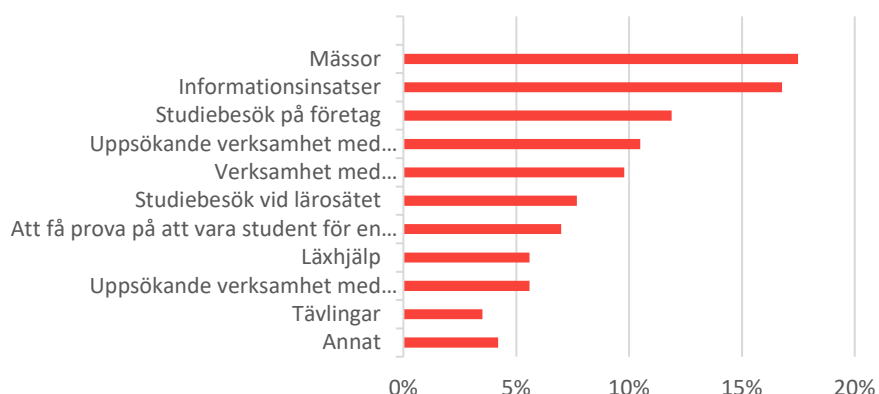
En del av insatserna, som PRAO, är direkt kopplade till lagstiftade utbildningsmoment och är också en form av påverkansinsats som ämnar bredda elevers bild och förståelse samt stimulera ett intresse genom att elever får testa på att vara arbetstagare.¹¹ WSP:s kartläggning visar dock att det är frivilliga icke-lagstadgade insatser som dominerar påverkansinsatser i Skåne. Den vanligaste insatstypen är mässor, följt av informationsinsatser och stu-

¹⁰ Levin, 2014, *Vad möter de unga? En förstudie gällande områdena samverkan skola/arbetsliv och entreprenörskap i utbildningssystemet i Skåne.*

¹¹ PRIS är ett ESF-projekt som syftar till att utveckla PRAO och införa ett kvalitativt, hållbart och systematiskt praoarbete över kommungränserna i Skåne.

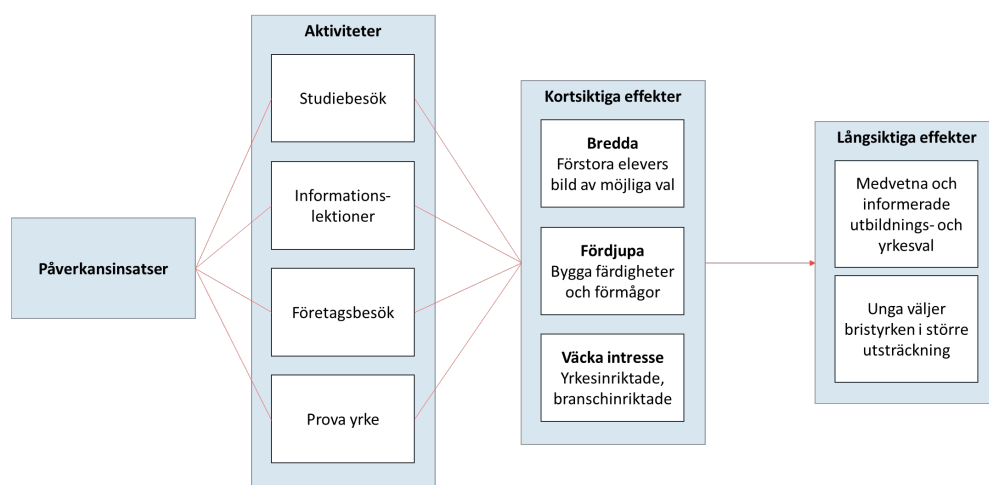
diebesök på företag (se figur 2 nedan). Mindre vanligt är insatser såsom läxhjälp och tävlingar.

Typ av insatser som riktar sig till elever i syfte att bredda deras syn på utbildning och yrkenl.

Figur 2. Enkät svar gällande typ av insatser som riktar sig till elever i syfte att bredda deras syn på utbildning och yrken¹²

Utifrån WSP:s kartläggning visas i figur 3 nedan en sammanställning av påverkansinsatserns effektkedja. Figuren ger en generell bild, men visar på de återkommande aktiviteter och även vanliga effekter på kort och lång sikt.

Figur 3. Effektkedja påverkansinsatser. Illustration av WSP.

¹² Annat inkluderar inbokade studie- och yrkesvägledning med hemuppgift, SI-handledning, yrkesdag med inbjudna lokala företag/myndighet/kommun och framtidsdag

2.2. BREDDA, FÖRDJUPA OCH VÄCKA INTRESSE

Alla insatser består eller innefattar olika typer av aktiviteter (se figur 3), som exempelvis föreläsningar eller studiebesök, och genomförs för att på olika sätt stärka elevers kompetenser eller kunskaper. Kartläggningen identifierar tre vanliga syften på kort sikt; Bredda, Fördjupa och Väcka intresse.

Bredda handlar om att förstora elevers förståelse över vad man kan studera och vad man kan jobba med. Fördjupa syftar till att fördjupa kunskaper i ett visst ämne – som teknik eller matte. Väcka intresse syftar till att få elever intresserade av ett specifikt ämne och en specifik bransch för att exempelvis få fler att studera och arbeta inom en bransch där det finns ett stort behov av arbetskraft. Bredda, fördjupa och väcka intresse ska inte ses som ömsesidigt uteslutande, utan snarare att insatserna rör sig med olika mycket av tyngdpunkten i de tre syftena. Alla insatser önskar väcka intresse på ett eller annat sätt, men de gör det i olika grad. Vissa insatser gör det genom att ha aktiviteter som fördjupar elevens kunskap om ett visst yrke eller en viss utbildningsväg, medan andra insatser syftar till att eleverna mer praktiskt får testa på ett yrke.

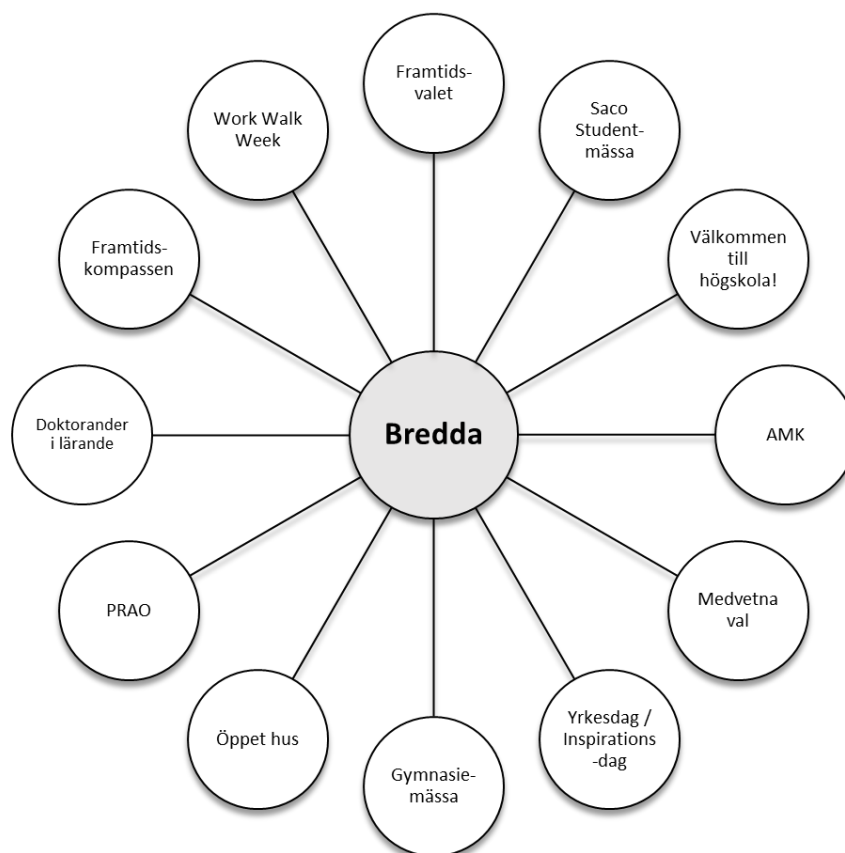
På lång sikt syftar påverkansinsatserna till att elever ska kunna göra medvetna och informerade utbildnings- och yrkesval. Om det sker och elevers "utbildnings- och yrkeskarta" förstoras som ett resultat av insatser finns det möjlighet att de både i nutid men också i framtid kan ta medvetna och välinformerade utbildnings- och yrkesval.

I den här kartläggningen inkluderas såväl insatser som är lokalt initierade av exempelvis SYVar på skolor, som mer etablerade och geografiskt spridda insatser från bland annat universitet eller andra aktörer. Detta görs för att skapa en bild över vad elever möter för insatser i Region Skåne, oavsett vem som är initiativtagare till insatsen.

2.2.1. Bredda

WSP:s kartläggning visar att en stor del, nästan hälften, av insatserna ämnar till att bredda elever syn på möjliga val, det vill säga bredda "utbildnings- och yrkeskartan" hos en elev.

också till vidare utbildning och yrkesval.

Figur 4. Påverkansinsatser som syftar till att bredda elevers syn på valmöjligheter. Illustration WSP.

Ett exempel på insats som många elever i grundskolan i Skåne möter är **Framtidsvalet**. Framtidsvalet är en insats som ges av företaget Information Arbetsmarknad som aktivt arbetar för att upprätthålla en god kontakt mellan SYVar och ungdomar som står inför val och branscher och arbetsgivare. Detta görs genom olika typer av insatser, som exempelvis inspirationsföreläsningar för elever och seminarium för skolpersonal.¹³

I Skåne har insatsen inneburit att personer har berättat om sina yrken, både i större publik exempelvis i en aula, men också i mindre grupper i klassrum. Det vanliga är att elever i årskurs nio fått ta del av olika yrkesvägar som är möjliga att ta, och på så sätt bredda deras bild över möjliga gymnasieval.

Det finns också olika typer av mässor som syftar till att ge elever en bild över vilka valmöjligheter som finns. Det finns mässor som riktar sig till elever som står inför sitt gymnasieval, men det finns också mässor som riktar sig till att öka elevers kunskap om studieval efter gymnasiet. Ett exempel på en sådan mässa är **Saco Studentmässan**. Saco står för Sveriges akademikers centralorganisation och deras studentmässa genomförs i Stockholm och i Malmö

¹³ www.framtidsvalet.se

(dock digitalt år 2020 på grund av rådande pandemi) och syftar till att presentera fakta kring vilka möjligheter som finns när det kommer till utbildning efter gymnasiet, men också till att inspirera till vidare studier. Målet är att få fler elever att göra mer medvetna val gällande sin utbildning.¹⁴ I de skolor som har besökt studentmässan har det främst varit elever i årskurs tre på gymnasiet, men elever i årskurs två på gymnasiet har också blivit erbjudna möjligheten att följa med. Studentmässan, liksom gymnasieämässor, syftar till att ge elever möjlighet att se alla olika typer av val när det kommer till vidare utbildning.

En nationell insats som framkommer i kartläggningen är en insats från Universitets- och Högskolerådet (UHR) vid namn **Välkommen till högskolan!** Insatsen bygger och grundar sig i en film som handlar om vad en högskola är för någonting, hur man ansöker, vad man kan studera och hur livet ser ut när man är student på en högskola. Insatsen består av ett undervisningsmaterial som kan användas i skolmiljö av exempelvis lärare eller SYV. Det innefattar övningar som går att inkorporera i ordinarie undervisning inom ämnen så som svenska och engelska.¹⁵ En SYV, som arbetar på skola i Skåne, pekar på att Välkommen till högskolan är ett gott exempel när det är en insats med tydliga instruktioner och tillgängligt lektionsmaterial som är enkel att plocka in i skolan, och där man vet att det kommer från en "bra källa", detta fall UHR.

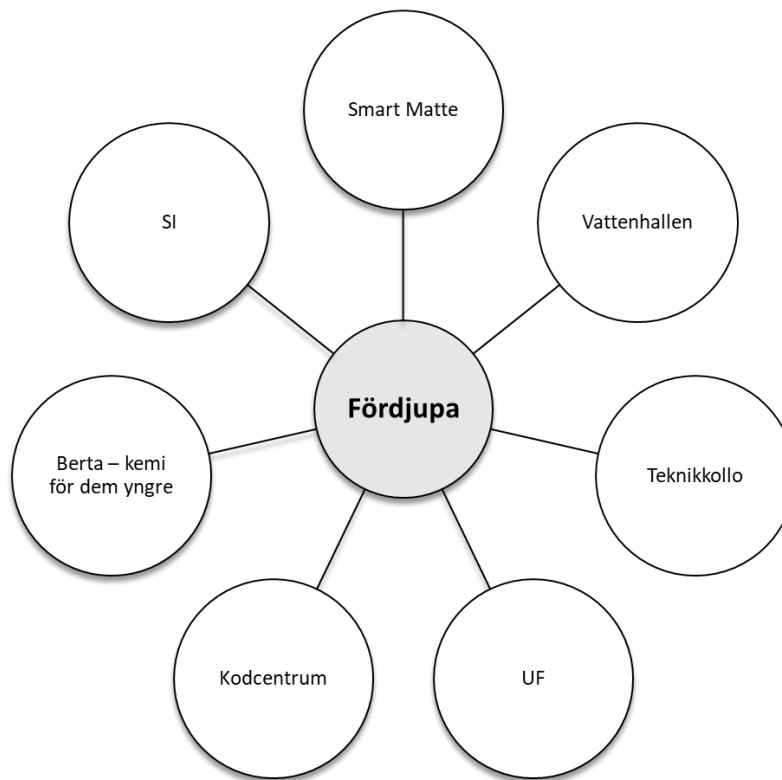
Ytterligare en insats som ämnar till att bredda elever förståelse av valmöjligheter är **Arbetsmarknadskunskap (AMK)**. AMK är en insats som finns i flera delar av Sverige och som syftar till att stötta elever till att göra medvetna studie- och yrkesval. Insatsen består av flera olika aktiviteter, som lektioner, föreläsning, möten som riktar sig till föräldrar och lärare. AMK arbetar också för att få elever att möta olika arbetsgivare på olika sätt. Arbetsmarknadskunskap är en franchise som drivs och finansieras av olika offentliga och privata arbetsgivare i de olika länen. I Skåne är det IUC Syd som driver konceptet. AMK utvärderar kontinuerligt effekterna av aktiviteterna inom insatsen, genom exempelvis enkäter från deltagare. Utvärderingarna visar att insatserna är ett uppskattat verktyg för att öka ungdomars möjlighet att välja vägar som leder till arbete. Ett intressant resultat från utvärderingarna är att ju mer elever tänker på sina studie- och yrkesval, desto säkrare blir de på dem. Det talar för att en insats med fördel kan återkomma så eleven får chans att reflektera vid flera tillfällen.

¹⁴ www.saco.se/saco-studentmassor/

¹⁵ www.uhr.se/lika-mojligheter/valkommen-till-hogskolan/

2.2.2. Fördjupa

Ett andra syfte som framkommer i kartläggningen är att fördjupa elevers kunskaper inom ett visst ämne. Insatserna handlar till stor del om att stötta elever i ämnen som exempelvis teknik och matte. Här finns det flera insatser som både ämnar till att i första hand fördjupa elevers kunskap, samtidigt som att de också önskar väcka ett intresse.

Figur 5. Påverkansinsatser som syftar till att fördjupa elevers kunskaper. Illustration av WSP.

Ett exempel på insats som handlar om att fördjupa elevers kunskaper och färdigheter inom ett visst ämne är **Supplemental Instructions (SI)**. I Skåne finns en regional SI-plattform där Lunds universitet är den centrala enheten. Idén är att studenter från högskolor ska hålla i SI-pass inom ett visst ämne, som teknik eller fysik och att studenten tillsammans med eleverna ska lösa problem på ett kreativt sätt. På så sätt kan elevers förståelse av ett ämne förbättras, samtidigt som att de möter en student som kan berätta om sina erfarenheter från hur det gick till när man sökte till högskola, och hur det är att studera på högskola.

I Skåne finns det också flera skolor som har använt sig av insatsen **Smart-Matte**. Smartmatte är en insats som syftar till att få elever att förstå varför matte är viktigt och på vilket sätt man använder det utanför skolan. Insatsen visar var matematik finns i samhället samtidigt som att det kombineras med att ge elever en inblick i det lokala näringslivet och hur matematik används där.¹⁶ En SYV beskriver dock att insatsen är en bra idé, men att det är svårt att ha en insats under endast en dag som visar hur matte kan användas utanför skolan. SYVen pekar på att det behövs ett mer strategiskt arbete där insatsen arbetas in i skolan på ett bättre sätt.

¹⁶ www.smartmatte.se

Det finns något färre insatser som riktar in sig på att öka kunskapen inom utbildningar och yrken inom vård och omsorg. De insatserna som framkommer i kartläggningen är insatser som kommer från **Vård- och omsorgscollege** där arbetsgivare, fackliga organisationer och utbildningar tillsammans samverkar för att kvalitetssäkra utbildningar men också för att öka samverkan mellan utbildning och arbetsliv.¹⁷ Genomförda insatser har varit olika typer av utbildning, föreläsning men också vårdmässa där elever i årskurs nio fick en inblick i hur det är att arbeta i vårddyrket.

Av WSP:s kartläggning framkommer att cirka 10 procent av samtliga insatser är inriktade på att öka elevers förmågor inom entreprenörskap. Exempelvis **Ung Företagsamhet (UF)** en insats som syftar till att fördjupa elevers kunskap inom entreprenörskap. UF är en politiskt obunden och ideell organisation inom en global organisation vid namn Junior Achievement och har funnits i Sverige sedan 1980. Organisationen ämnar till att utveckla barn och ungdomars kreativitet kopplat till företagsamhet och gör det genom ett antal olika insatser. En av de mest välkända är insatsen UF-företagande för gymnasieelever där elever ska utveckla sina entreprenöriella färdigheter genom att starta och driva ett eget företag. UF har dock också insatser som riktar sig till elever på grundskola i form av exempelvis läromedel och utbildningar.¹⁸ I Skåne har skolor inkluderat insatser som presentationer, föreläsningar och lektionsmaterial från UF för elever i högstadiet. UF är ett exempel på insats som syftar till att fördjupa elevers kunskaper inom ett ämne, entreprenörskap, men som också syftar till att väcka ett intresse.

Ytterligare ett exempel på insatser som syftar till att fördjupa elevers förmågor inom entreprenörskap är **E-kampen** (entreprenörskampen) som är en insats som drivs av STARTcentrum och Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA). Insatsen riktar sig till elever i årskurs sju till nio och insatsen pågår under totalt två dagar. Målet är att under dessa två dagar inspirera eleverna till entreprenörskap och företagande. Eleverna får möjlighet att testa på att skapa företagsidéer och de får också testa på hur det är att driva ett företag, och på så sätt under en längre period fördjupa sina kunskaper inom ett ämne. Om eleverna sedan vill finns det en möjlighet att tävla mot andra klasser i Sverige.¹⁹ Insatsen är ytterligare ett exempel där syftet både är att fördjupa elevers kunskaper, men som också handlar om att väcka ett intresse. Insatsen definieras dock i den här rapporten som en fördjupande insats eftersom eleverna får möjlighet att under en längre period praktisera och på så sätt fördjupa sina färdigheter.

2.2.3. Väcka intresse

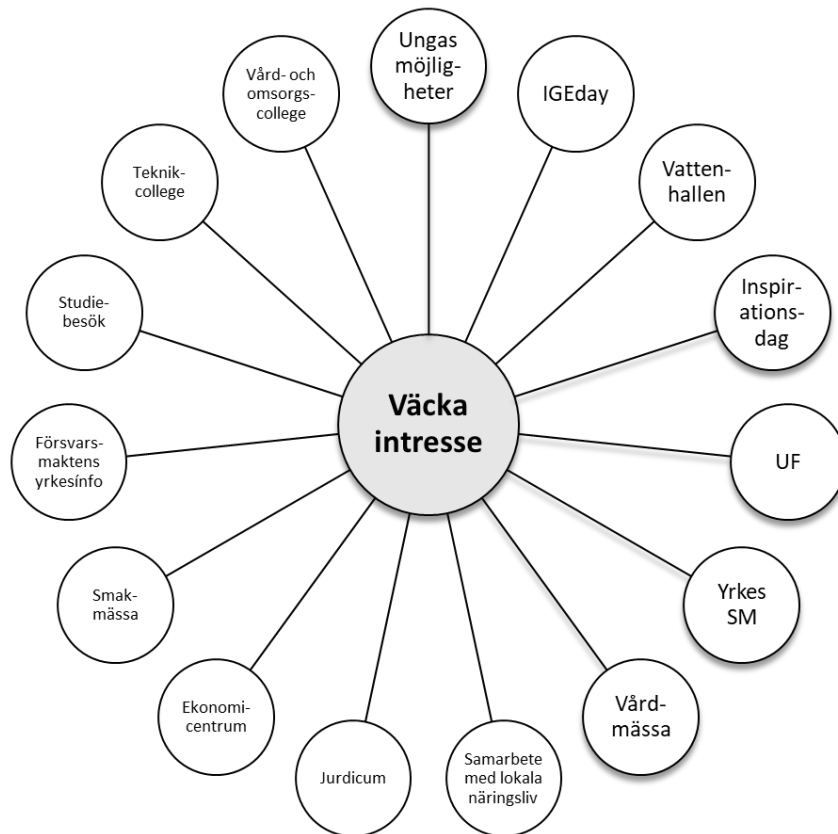
Ett tredje syfte som framkommer i kartläggningen är att väcka ett intresse hos elever. Dessa insatser är nära sammankopplade med både syftet att bredda elevers syn på valmöjligheter, och att fördjupa elevers kunskaper. Insatser som syftar till att väcka ett intresse hos elever kan dock skilja sig på det sättet att i många insatser får eleverna snabbt möta exempelvis en person som jobbar med ett yrke, och inte själva delta praktiskt på något sätt. På så sätt breddas inte elevers bild av alla olika möjliga val, elevens praktiska ämneskunskaper fördjupas inte, men ett intresse kan väckas hos eleverna om just det yrket eller den branschen.

¹⁷ www.vo-college.se

¹⁸ www.ungforetagsamhet.se

¹⁹ www.ekampen.se

Till skillnad från mässorna som hamnar under kategorin bredda, är dessa insatser tydligare avgränsade till ett visst ämne. Under kategorin bredda hamnar mässor som ämnar till att bredda elevers förståelse kring exempelvis vilka gymnasieutbildningar som finns, eller vad man som elev kan studera vid ett universitet. Mässor under väcka intresse är mer ämnesspecifika, exempelvis vårdmässa, där fokuset snarare ligger på att väcka ett intresse hos eleverna gällande ett specifikt ämnes- och/eller utbildningsområde.

Figur 6. Påverkansinsatser som syftar till att väcka elevers intresse. Illustration av WSP.

Ett exempel på insatser som syftar till att väcka ett intresse hos elever är insatser från **Teknikcollege**. Teknikcollege är en omfattande insats som kan ses som en samverkansplattform som arbetar med att möta industrins kompetensförsörjningsbehov tillsammans med utbildningssamordnare, företag och kommuner. Inom Teknikcollege finns en mängd olika typer av insatser som ämnar till att stimulera och väcka intresset för industrirelevanta utbildningar. Exempelvis finns en samling av olika typer av insatser som kan genomföras på skolor samlats i en bok skapad av Teknikcollege vid namn Den röda tekniktråden. Insatserna i boken riktar sig till olika målgrupper i olika åldrar och presenterar hur skolor kan inkorporera olika insatser för att väcka ett teknikintresse. Ett exempel är **Tjejkväll** som riktar sig till tjejer i årskurs åtta till nio. Tanken är att en kvinna som arbetar inom industrin ska presentera och prata om sin utbildnings- och yrkeskarriär, och på så sätt väcka ett intresse hos deltagarna. Varje insats som finns i boken inkluderar målgrupp för insatsen, vad som behövs göras innan, hur insatsen genomförs, hur den utvärderas, vilka resurser som behövs och hur lång tid det tar.²⁰ Teknikcollege arbetar också med insatser som syftar till att stötta elever i att fördjupa sina kunskaper i ämnen inom teknik. I kartläggningen framkommer det att

²⁰ www.teknikcollege.se/tekniktraden

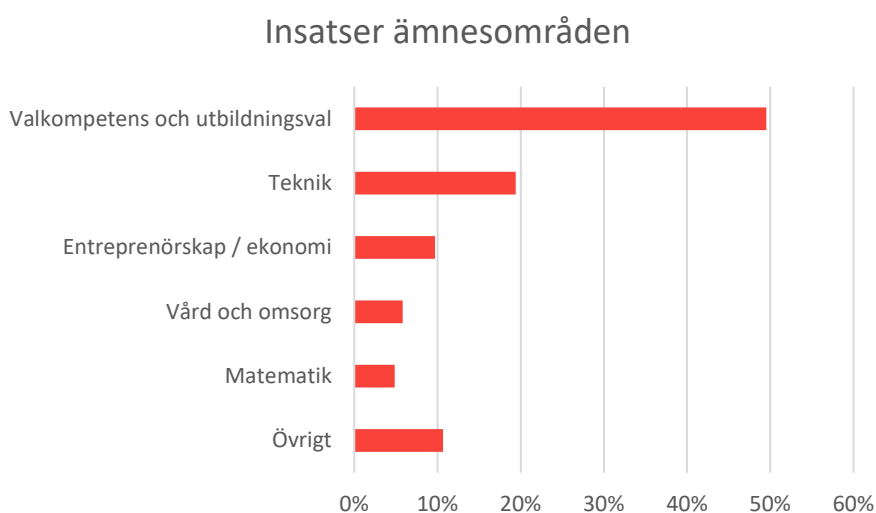
skolor har använt sig av insatser från Teknikcollege, men exakt vilka som har använts framkommer inte. Dock är det ett bra exempel på där det finns "färdiga" insatser som skolor på ett enkelt sätt kan genomföra i skolan.

En annan insats är **Ungas Möjligheter** som syftar till väcka ett intresse hos elever, men som också syftar till att bredda elevers bild över utbildnings- och yrkesval. Elevers möjligheter är en organisation som är ideell och politisk obunden som ämnar till att brygga de gapen som finns mellan skolan och arbetslivet. Elevers möjligheter är en regional insats som fokuserar på att alla ungdomar i Skåne ska känna en tro och ett hopp inför framtiden. För att kunna göra det har organisationen ett flertal insatser som, tillsammans med andra organisationer, företag och aktörer från det lokala näringslivet, ämnar till att få elever att möta förebilder och personer som inspirerar. Tanken är att dessa personer ska väcka ett intresse hos eleverna genom att prata om sitt yrke och hur deras väg från elever till yrkesverksam har sett ut.

"Det viktiga är att det är "rätt" person som kommer, att man fångar elevernas intresse, att de pratar på ett sätt så eleverna blir nyfikna och att man kan bli motiverad och inspirerad. Och att de pratar relevanta saker som eleverna förstår." (SYV)

I WSP:s kartläggning har insatsen genomförts för elever i årskurs 8, men det finns insatser som riktar sig till både yngre och äldre elever och alla kommunala gymnasieskolor som tillhör kommunerna Malmö, Lund, Ängelholm, Vellinge, Trelleborg, Landskrona och Helsingborg har möjlighet att boka inspiratörer och framtidsdagar. Det finns också möjlighet för friskolor att boka insatser från organisationen.²¹

I figur 7 framkommer vad som är vanligast att väcka intresse inom, det vill säga vilket ämnesområden insatsen i första hand berör. Störst andel insatser ges inom valkompetens och utbildningsval, men det finns också insatser inom teknik, entreprenörskap, vård och omsorg och matematik. Det finns också insatser som i den här kartläggningen beskrivs som övrigt. Dessa insatser är exempelvis smakmässor, besök på teknikhögskolan i Borås och besök på Juridicum i Lund.

Figur 7. Ämnesområden som påverkansinsatserna fokuserar på enligt WSP:s kartläggning.

²¹ www.ungasmojligheter.se

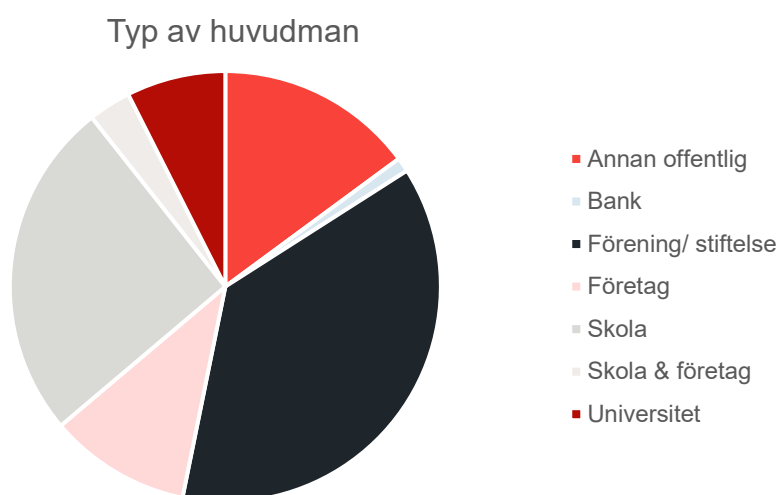
2.3. VARIATIONER BLAND HUVUDMÄN

I WSP:s kartläggning framgår det att det finns en stor bredd i vilka typer av aktörer som driver och genomför insatserna. Vissa insatser är förankrade nationellt och styrs systematiskt och strategiskt, exempelvis Vård- och omsorgscollege. Andra insatser är en del av ett internationellt sammanhang. Ungt företagande (UF) är exempelvis en del i den globala organisationen Junior Achievement Worldwide som finns i fler än 115 länder över världen.²² Det finns alltså en spännvidd i huvudmän med allt från internationella företag till det lokala näringslivet som identifierat en brist på kompetens.

En stor andel av insatserna i Skåne är projektfinansierande, vilket kan leda till att det saknas långsiktighet och kontinuitet. Fler insatser finns därför endast en kort tid, men läggs sedan ner. En del av insatserna, som exempelvis UF, har funnits under en längre tid och är inte projektfinansierade. En del av insatserna finansieras av skolorna eller kommunerna, medan en del är finansierade av skolor och näringsliv medan andra är gratis för skolan. Det generella mönstret bland de undersökta insatserna är att de är gratis eller innebär en mindre kostnad för skolan, vilket kan tänkas vara ett sätt att öka tillgängligheten såväl som spridningen av en påverkansinsats.

Bland de undersökta påverkansinsatserna i Skåne finns en variation i typ av huvudmän både i storlek och därmed kapacitet att driva sin insats. Men oavsett storlek kan man se att aktörerna följer sina huvudsakliga kärnfrågor. Det vill säga universiteten och högskolor har fokus på utbildning och föreningar, företag utgår från sina (kompetens)behov.

Figur 8 nedan visar att föreningar och stiftelser är vanligast förekommande som huvudman (37 procent) följt av skola (26 procent). Företag står för en tiodel av huvudmannaskapet och företag tillsammans med skola för tre procent. De insatser som stammar från universiteten står för sju procent och bank är minst vanlig som huvudman med en procent.

Figur 8. Påverkansinsatsernas huvudmän

²² www.jaworldwide.org

2.3.1. Föreningar och stiftelser är vanliga...

Av WSP:s kartläggning går det att se knappt 40 procent av huvudmännen i Skåne är föreningar och stiftelser. Oftast är dessa medlemsföreningar där flera olika aktörer, som företag och kommuner, samlas för att arbeta ihop. Stiftelser och föreningar driver insatser som både ämnar till att skapa förutsättningar för elevers valkompetens samt insatser som är mer fokuserade på ett specifikt ämne eller bransch. Enligt WSP:s enkätundersökning är det vanligt förekommande att påverkansinsatserna drivs i samverkan. Det vill säga att externa företrädare för näringslivet driver de insatser som inkluderas i den skånska skolan ihop med det offentliga.

Kartläggningen visar att aktörerna som driver insatser framförallt är olika organisationer i samverkan. De drivs ofta i förenings- eller ideell form och är en sammanslutning av flera olika aktörer. Ofta ägs föreningen av offentlig verksamhet tillsammans med näringslivet. Teknikcollege Skåne är ett exempel på den här typen av samverkan där kommuner, utbildningsanordnare och industriföretag samarbetar tillsammans för att bland annat öka teknikutbildningens attraktivitet och status.

2.3.2. ...inte sällan i samarbete med företag

Samverkan med arbetsgivarna anses bland många av de intervjuade vara en viktig kompetens för att skapa trovärdighet för insatsen. Det är vanligt att företag är en del av eller samarbetar med föreningar eller stiftelser, men de är inte den drivande parten. Företagen bidrar istället med resurser i form av personal som deltar i insatserna, studiebesök eller direkta medel. De insatser som inkluderar arbetsgivare handlar främst om att locka personerna till den bransch som företaget verkar inom. Företagens roll i interna är framförallt att föreläsa om sin bransch eller sitt yrke är det genom insatser där föreningar och stiftelser är huvudmän.

"Med näringslivet handlar det mycket om att möta behov, vi vill dock arbeta mer systematiskt och koppla samman skola med näringsliv. Det handlar inte om att promota ett visst företag utan om att möta en arbetsplats. Inte göra reklam utan att få se en arbetsplats". (SYV)

Ett exempel är insatsen **Introduce a girl to engineering day** där föreningen Womengineer står bakom insatsen. Insatsen innebär att flickor får möjlighet att besöka ett företag inom teknik under en dag. Under besöket får deltagarna en bild av hur det är att arbeta som ingenjör och i vissa fall får de träffa en förebild inom yrket. Det finns också exempel på insatser som drivs och initieras av företag. Smartmatte och Framtidsvalet är exempel på insatser som drivs av företag. IKEA erbjuder exempelvis skolor att besöka deras varuhus i Älmhult för att inspirera elever till fortsatt utbildning inom ekonomi. Även Perstorp AB är involverad i den lokala skolan genom bland annat företagsbesök.

2.3.3. Skolor initierar och driver insatser

Cirka en fjärdedel initieras och drivs av skolorna eller kommunerna och en mindre andel av insatserna av skola och företag eller högskola tillsammans. De insatserna som drivs av skolor och kommuner har vanligtvis en lokal för-

ankring i näringslivets eller elevernas behov och är ofta avgränsade till ett tillfälle. I kommuner med låg utbildningsnivå finns det exempelvis där SYV har kontaktat en högskola för att initiera en lokal insats för att bredda elevernas syn på högre utbildning. Det är inte ovanligt att samarbetet bygger på personliga kontakter mellan exempelvis skolor och lokala företag. Elevers föräldrar kan till exempel komma och besöka skolan för att berätta om sitt yrkesval eller sin bransch.

2.3.4. Universitet och högskolor

Insatser från universitet och högskolor är vanligtvis mer fokuserade på att bredda elevers bild möjliga utbildningsval, samt att skapa en förståelse kring hur ansökan går till och hur en vardag på en högskola ser ut. Exempelvis har Lunds universitet insatser där elever får åka till exempelvis economicentrum eller juridicum för att lyssna på en presentation om utbildning och vad man kan arbeta inom med den utbildningen.

3. PRIORITERING AV INSATSER

Det finns inte ett universellt tillvägagångssätt att bredda, fördjupa eller väcka intresse för utbildningsvägar eller yrken bland elever. I WSP:s kartläggning identifieras flera påverkansinsatser som skiljer sig åt i karaktär, metod och ämnesinriktning även om de övergripande syftena är snarlika. Hur ska en region, kommun, skola eller enskild lärare och/eller SYV veta vad som fungerar bra bland alla insatser? Vad är det värt att satsa offentliga medel på? Forskningsöversikten visar att det inte finns ett evidensbaserat svar på frågorna, utan det handlar snarare om erfarenheter och en "fingertoppskänsla". I genomförda intervjuer återkommer SYV:ar till hur svårt det är att "mäta" elevers motivation och framtidstro eftersom det är så många faktorer som spelar in vilka beslut eleven till sist fattar. Istället blir det en "empirisk känsla" som styr.

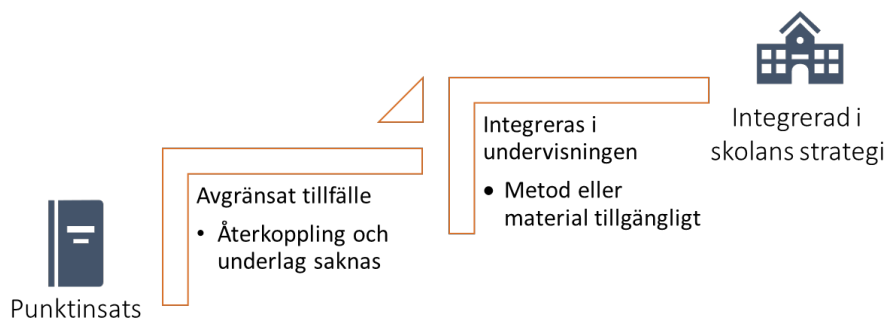
Utifrån den förståelsen blir det väsentligt att identifiera olika perspektiv eller aspekter som forskningen och intervjuerna pekar ut som viktigt för att nå (upplevd) effekt. I WSP:s kartläggning²³ identifieras tre faktorer, eller trappor, att ta hänsyn till när man bedömer insatser: (1) punktinsats och integrering, (2) att inkludera elevens sociala kontext samt (3) uppfattningar och attityder (se figurerna 9, 11, 12). Genom att jämföra insatsen mot respektive trappa skapas en uppfattning om den specifika insatsen har potential att generera önskad effekt.

3.1. PUNKTINSATS OCH INTEGRERING

En skillnad mellan olika typer av insatser är huruvida de är punktinsatser eller ett större koncept. En punktinsats kännetecknas av att vara en engångshändelse och fristående aktivitet, som exempelvis en föreläsning eller en inspirationsdag som sker en gång vid ett **avgränsat tillfälle**. En integrerad insats å andra sidan är en insats som **integreras i undervisningen** och i den

²³ Se bilaga 1 för metoddiskussion.

ordinarie verksamheten i skolan, vilket gör att insatsen återkommer för eleven vid olika tillfällen. Skillnaden är också hur väl skolans personal för- och efterarbetar insatserna.

Figur 9. Trappsteg för punktinsats till integrerade insatser. Illustration av WSP.

I intervjuer med SYV och aktörer från påverkansinsatser framkommer det att förankring och integrering i skolans verksamhet är en viktig aspekt för att säkerställa effekt på längre sikt. En SYV i Skåne uttryckte det som att en insats helst inte ska vara "en rolig sak som saknar sammanhang". Att uppnå den integreringen underlättas genom att den externa aktören erbjuder **undervisningsmaterial** eller **metoder** tillgängliga för lärare att använda i undervisningen om de vill.

"Det bästa är om det finns koppling till läroplan, att aktören serverar någon sorts tanke och modell för insatsen, till exempel lärarhandledning, inför, under och efter aktiviteten." (SYV)

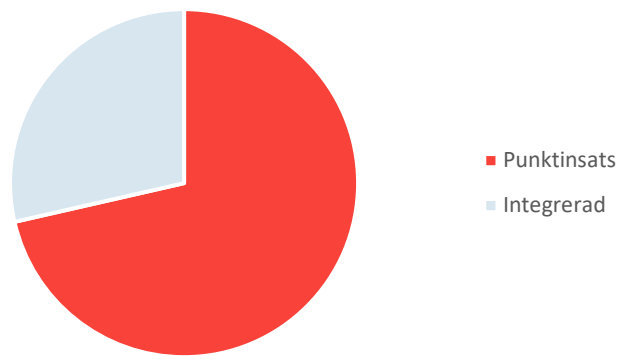
Eftersom lärare, enligt kartläggningen, också är en stor del i arbetet för att förverkliga en insats är det viktigt att de har stöd hos SYV och ledning att insatsen är värd att satsa resurser på. Förankring i skolledning, bland lärare och SYV underlättar möjligheten att insatsen ska kunna integreras i undervisning.

"En bra insats är en insats som läraren kan knyta till sitt arbetsområde eller undervisning, för då har läraren nytta av det också, att det går att ta in i kursen." (SYV)

"Det lärarna kan göra är att identifiera vad som utifrån den vanliga undervisningen kan kompletteras med ett koncept och skruva till det så det kan stötta ordinarie lärarverksamhet, inte lägga till utan att bredda. Jobbar man med ekonomi kan UF material vara ett exempel på insats." (SYV)

I Skåne dominerar enskilda punktinsatser och enligt WSP:s kartläggning är 70 procent punktinsatser som inte är en del av ett strategiskt arbete på skolan eller ett större koncept (se figur 10).

Punkt- eller integrerad insats

Figur 10. Fördelning mellan integrerade och punktinsatser enligt WSP:s kartläggning

Även om en integrerad insats anses ge störst effekt hos eleven på längre sikt, betyder inte det att punktinsatser inte har någon positiv effekt - tvärtom. Enligt WSP:s kartläggning anses punktinsatser ge goda resultat. Bara det att någon "utifrån" skolans värld kommer anses vara uppskattat av eleverna. Exempelvis kan en lokal företagare bjudas in för att prata om dess arbete, vilket kan bredda elevers syn på arbetsmarknaden. Punktinsatser kan alltså ha en god effekt, men det är anses vara mer på kort sikt och med fokus på att framförallt väcka intresse.

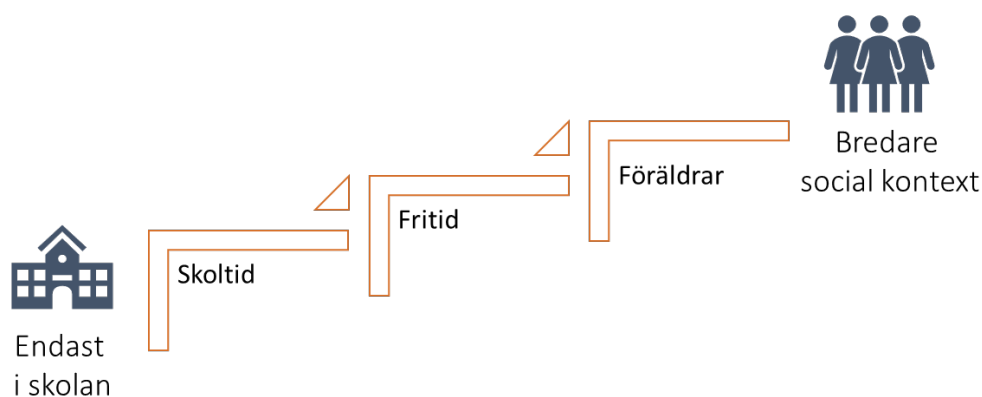
Till skillnad från integrerade insatser präglas punktinsatser ofta av intresseväckande inslag som ska öppna och stimulera elevers intresse för ett specifikt yrke eller utbildning. Exempelvis är **Introduce a Girl to Engineering Day** (IGEDay) där unga flickor får möjlighet att besöka ett företag inom teknik under en dag. **UF** är å andra sidan ett exempel på insats som är integrerad i skolan under en längre period ofta genomförs inom ramen för exempelvis projektarbete på gymnasiet.

3.2. ATT INKLUDERA ELEVENS SOCIALA KONTEXT

Skolan har en möjlighet att öka elevers valkompetens och bredda deras syn på utbildning och yrken. Samtidigt visar forskning att elevers utbildnings- och yrkesval påverkas även av den sociala kontexten utanför skolmiljön.²⁴ Detta bekräftas genom intervjumaterialet i denna kartläggning.

"Elever får massa olika input från olika håll: föräldrar, varit med på en morbrors företag, lyssnade på en youtuber – det går inte att isolera vad som leder till vad." (Näringslivsutvecklare)

Figur 11 nedan visar hur en insats kan inkludera flera delar av en elevs sociala kontext: på skoltid, fritid eller indirekt genom föräldrar/målsman. Skola är den vanligaste platsen för en insats och detta är i fokus i merparten av rapporten, och i detta kapitel presenteras insatser som genomförs på elevers fritid och involverar föräldrar/målsmän.

Figur 11. Trappsteg för insatser som ämnar nå elevens bredare sociala kontext. Illustration av WSP.

3.2.1. Fritid

WSP:s kartläggning visar att **skolan** är den vanligaste platsen för en insats, men även på **fritiden** finns det också en möjlighet att nå ut till eleverna genom sommar- eller fritidsaktiviteter.

Tjejer i förening (TiF) är ett exempel på en aktivitet som syftar till att skapa ett samhällsengagemang och gör det utanför skoltid. TiF genomför aktiviteter för tjejer i åldern 8–25 år på kvällarna och lov. De har dessutom uppsökande verksamhet i skolor på Rosengård och arbeta med enskilda individer.²⁵

Den här typen av insatser beskrivs som särskilt viktiga för att påverka de elever som riskerar hamna långt från utbildning och arbete. En av de intervjuade som arbetar med breddad rekrytering på högskolenivå beskriver vikten av att nå unga bortom skolmiljön med att:

"Det är viktigt att nå unga i deras närmiljö för att skapa förtroende. Särskilt bland de som hamnat på fel spår och är svåra att nå via skolan. Här har idrottsrörelsen exempelvis en viktig roll." (Koordinator)

²⁴ SOU 2019:4, *Framtidsval – karriärvägledning för individ och samhälle*, s. 137.

²⁵ www.malmo.agendajamlikhet.se/organisationer/tjejer-i-forening#

3.2.2. Föräldrar och vårdnadshavare

Ytterligare en nivå är att inkludera **föräldrar/vårdnadshavare** eftersom dessa anses påverka elevers val i hög utsträckning, inte minst val av gymnasieutbildning.²⁶ En väsentlig del av den sociala kontexten utgörs av hemmet och familjebakgrunden.²⁷ Unga följer i stor utsträckning sina föräldrars fotspår, både när det gäller utbildningsnivå och yrke. Skolverkets undersökning från år 1995 visar att unga inom studieovana hem i större utsträckning vänder sig till sina föräldrar för stöd i utbildnings- och yrkesval, medan skolans studie- och yrkesvägledning har en större inverkan på elever från studieovana hem.²⁸ Långtidsutredningen från år 2008 visar dock att betydelsen av familjebakgrund har minskat vid val till de högre nivåerna.²⁹

Det finns ett antal insatser som tar detta i beaktning och som syftar till att nå ut även till föräldrar. Genom att öka deras kunskap om arbetsmarknaden idag och dess kompetensbehov kan ungas val påverkas indirekt. Men de intervjuade berättar att föräldrar och vårdnadshavare är en svår grupp att nå. Det är en heterogen grupp och det är svårt att nå ut till dem samlat med insatser. Föräldramöten är ett av fåtal tillfällen som skolan har möjlighet att träffa föräldrar i en samlad grupp och vid dessa tillfällen prioriteras inte alltid information om utbildnings- och yrkesval.

Arbetsmarknadskunskap är ett av fåtal insatser som inkluderar föräldrar genom föreläsningar vid föräldramöten. Det finns också insatser som är öppna för både elever och vårdnadshavare att besöka tillsammans. **Vattenhallen** vid Lunds Science Center, välkomnar exempelvis både elever och vårdnadshavare att besöka deras verksamhet gemensamt för att ge inspiration till inlärning, en första kontakt med forskning och prova på experiment.³⁰

²⁶ Skolverket, 2020, *Att välja för framtiden: Skolans stöd genom vägledning och lärande*, s. 117.

²⁷ Cedefop (EU), 2014, *Attractiveness of Initial Vocational Education and Training: Identifying what matters*, s. 17.

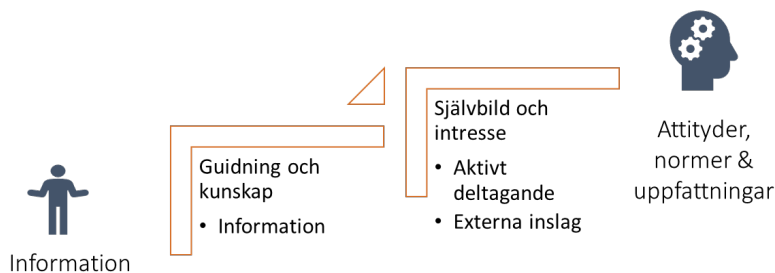
²⁸ Fransson & Kriegholm, 1995, *Utvärdering av grundskolan – UG 95 – Studie- och yrkesvägledning årskurs 9*, s. 42 ff.

²⁹ SOU 2008:105, *Långtidsutredningen*, s. 12.

³⁰ www.vattenhallen.lth.se/

3.3. UPPFATTNINGAR OCH ATTITYDER GENOM MÖTET

Elever kan genom praktisk **guidning** och **kunskap** om exempelvis arbetsmarknaden och hur utbildningssystemet fungerar få förutsättningar att göra ett välgrundat val. Men det finns även insatser som arbetar mer fördjupat med elevers **självbild**, **kompetens** och **intresse**. Ett sätt att göra det är att förstå mer om betydelsen av vem eller vilka elever möter inom ramen för en insats.

Figur 12. Trappsteg för insatser som ämnar påverka elevens uppfattningar och attityder. Illustration av WSP.

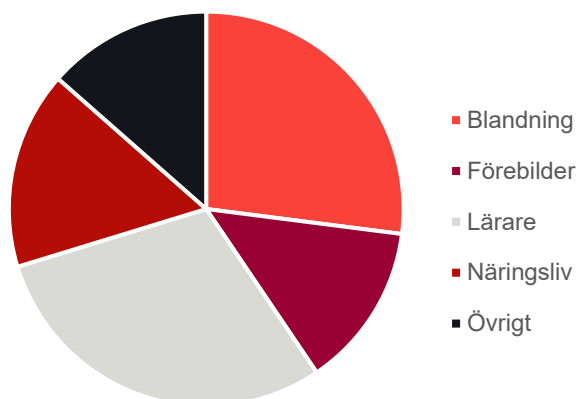
Av de kartlagda insatserna består 14 procent av insatser där elever får möta en förebild. En del insatser, 16 procent, bygger på att träffa någon som är verksam inom näringslivet. Det vanligast förekommande är dock en blandning av de olika rollerna. Exempelvis genomförs ett besök på en mäsä där det finns representanter för näringsliv som eleverna möter. Innan och efter besöket kan läraren ha integrerat information om insatsen i undervisningen, vilket innebär att även läraren är en del av insatsen.

WSP:s kartläggning visar att en tredjedel av insatserna bygger på att elevernas lärare tar del av material eller liknande från en extern aktör och integrerar det i sin undervisning, vilket framgår av figur 13. Det innebär alltså att eleverna inte träffar en extern person, utan endast läraren. Den här typen av insatser kan exempelvis handla om undervisningsmaterial som lärare kan använda i klassrummet för att undervisa elever om hur den framtida arbetsmarknaden ser ut och ge lärarna en förståelse för dess utveckling.

Syvonline är ett exempel på en informations- och resursplattform som ämnar nå alla som arbetar med just studie- och yrkesvägledning.³¹ Här finns information tillgängligt online som ger SYVar hjälp och stöd att navigera bland olika insatser och material.

³¹ www.syvonline.se

Vad möter eleven?

Figur 13. Vilken roll som personen eleven träffar har inom ramen för påverkansinsatsen

WSP:s intervjuer visar att externa aktörer i skolans värld uppfattas som ett effektivt tillvägagångssätt att bredda elevens uppfattningar och kunskap om utbildnings- och yrkesval. Intervjuade berättar att genom att exempelvis bjuda in en "förebild" till en klass kan den personen inspirera eleverna mer än de personer som eleverna vanligtvis möter i skolans värld. Externa inslag i undervisningen menar de intervjuade leder till att eleverna reflekterar och inspireras i högre grad än om en lärare skulle presentera samma material. I intervjuerna framkommer det att en förebild gärna ska ligga nära eleverna i ålder och vara intresseväckande, trovärdig och karismatisk.

I de fall där eleven inkluderas att aktivt delta i en insats finns det också förutsättningar för att vidga deras syn på deras framtidsval. Det gäller exempelvis om elever får prova ett visst yrke eller delta i ett experiment. Genom aktivt deltagande skapas förutsättningar för engagemang som i sin tur anses viktigt för att förändra elevens syn på framtida karriärval.

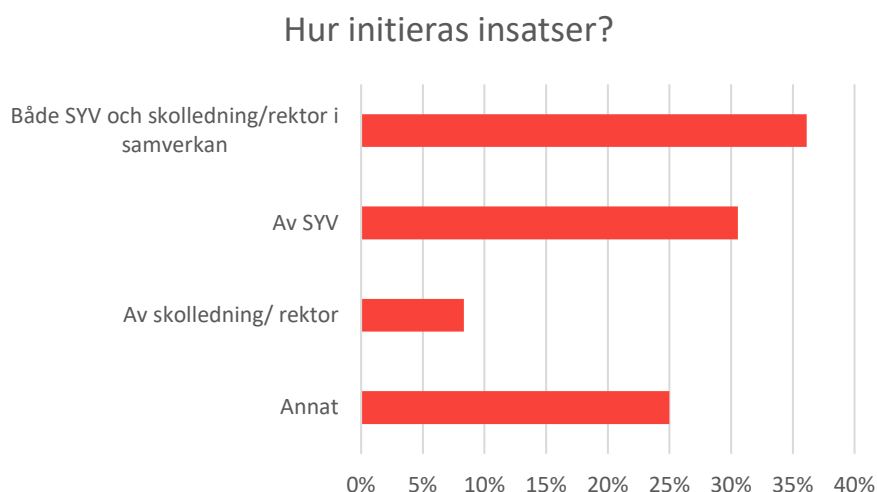
4. SPRIDNING OCH IMPLEMENTERING

En del av insatserna är direkt kopplade till lagstiftade utbildningsmoment som skolorna måste genomföra, exempelvis PRAO. Det är dock en minoritet av påverkansinsatserna i Skåne som är lagstadgad verksamhet och majoriteten sker på frivillig basis. Det är bland dessa frivilliga insatser som konkurrens om skolans uppmärksamhet kan uppstå – vad väljer en skola att ta in, varför och på vilka grunder?

WSP har intervjuat SYVare och andra nyckelpersoner inom den kommunala utbildningsförvaltningen för att undersöka de här frågeställningarna. Därutöver har en enkät till kommunala tjänstepersoner i Skåne skickats ut för att undersöka vilka insatser som de använder sig av och hur dessa förankras i skolans ledning. Nedan diskuteras påverkansinsatserna väg in i skolan utifrån dessa svar.

4.1. PERSONALENS KONTAKTNÄT KÄLLA TILL INSATSER SNARARE ÄN EVIDENS

I kartläggningen blir det tydligt att det inte finns *en* väg in i skolans värld för externa aktörer, utan flera. Aktörer från påverkansinsatser kan alltså ta och ha kontakt med både lärare, studie- och yrkesvägledare och/eller rektorer från en skola. Det vanligaste är att det är flera aktörer i skolan som initierar en påverkansinsats. Från intervjuerna framkommer det dock att det ofta ligger på SYV att driva arbetet med påverkansinsatser, vilket gör att insatserna också ofta initieras av SYV, även om det i många fall sker i samverkan med skolledning och/eller rektor (se figur 14).

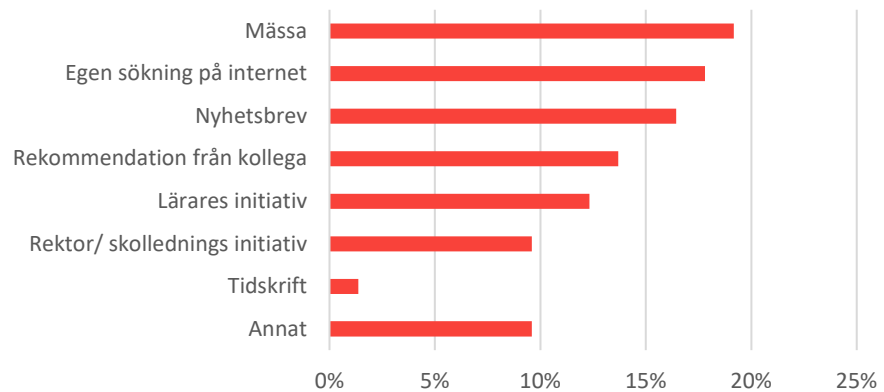
Figur 14. Enkät svar gällande av vem insatser initieras

I grova drag är det därmed SYVen som blir ingången för påverkansinsatser in i skolan och de väljer i många fall vilka insatser som ska inkluderas och hur de ska ske. Det saknas dock en formellt vedertagen kanal gällande information om påverkansinsatser. Genom att SYVar själva söker upp externa aktörer via internet, eller genom tips och samtal mellan SYVar sker ett erfarenhetsutbyte om vilka påverkansinsatser som finns och vilka som anses fungera bra. Informationsspridningen om utbudet av insatser karakteriseras alltså av informella nätverk mellan SYVar i Skåne. Flera av de intervjuade SYVarna efterfrågar stöd i arbetet med att få information om och välja bland olika insatserna som finns tillgängliga från externa aktörer.

Nätverk och sociala yrkeskontakter mellan SYVar spelar därför en nyckelroll för urvalet av insatser i skolan (se figur 15). SYVar beskriver själva att det saknas tillgång till forskning om vilka typer av insatser som genererar goda resultat och att de framförallt går på sin och andras erfarenhet. Genom egna och andras erfarenheter navigerar alltså lärare, rektorer och SYVar bland olika insatser.

"Kan inte veta effekten egentligen, men jag frågar i klasserna och de är ärliga som ungdomar är, de säger om de gillar det. Skapar en fingertoppskänsla."
(SYV)

Hur fick du information om denna/dessa aktiviteter?

Figur 15. Enkät svar om hur respondenterna har fått information om insatser

4.2. BEHOV AV INTEGRERING I LEDNING OCH STYRNING

Enligt företrädare för påverkansinsatser och skolor som WSP har intervjuat är det en fördel om insatserna är integrerade i både skolans ledning och styrning. Enligt WSP:s analys är SYV en vanlig ingång för externa aktörer i skolan, men det insamlade materialet från intervjuer och enkäterna visar att det endast är en bit på vägen för att insatserna faktiskt ska integreras i verksamheten. Generellt saknas dedikerad tid i undervisningen för påverkansinsatser och därför måste extra undervisningstid antingen tillsättas eller flyttas för att göra plats och tid för insatser. För att en SYV ska kunna få gehör för en insats beskriver respondenter att det är viktigt att skolans ledning och lärare inkluderas i planering och genomförande. SYVarna har generellt lite tid med eleverna, och behöver därför "få" tid av lärarna.

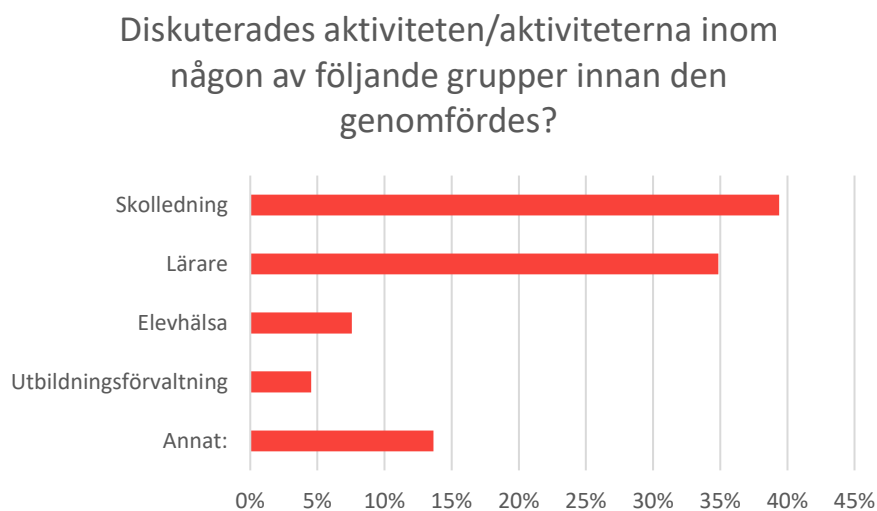
Därför anses det enklare att genomföra en insats om det är förankrat i skolledning. En SYV beskriver exempelvis:

"Utmaningen för oss SYVare är att få lärarna att se att dessa aktiviteter kan integreras i deras planeringar för att öka eleverns motivation till skolarbetet."³²

I enkätundersökningen anger 39 procent av de svarande att skolledningen varit del i diskussionen om att genomföra en påverkansinsats. Nästan lika många, 35 procent av SYVarna angav att lärarna specifikt var involverade.

³² Svar från respondent i enkät.

Drygt 80 procent hade därmed dialog med annan del av skolorganisationen, men få (5 procent) uppger kontakt med skolövergripande förvaltningsnivå. Från intervjuerna ges en bild av att huruvida förvaltningsnivån inkluderas kan ha att göra med kommunstorlek.

Figur 16. Enkät svar om huruvida insatserna diskuterades med andra personalgrupper inom kommunen/ skolan

Genom intervjuerna framkommer det också att det i större kommuner, som exempelvis Helsingborgs och Malmö stad, finns skolövergripande strukturer för arbete med skolors studie- och yrkesvägledningsarbete som syftar till att skapa en röd tråd gällande vilka insatser som elever möter under sin skoltid och dess effekter. Därmed skapas strukturer inom kommunerna för att hantera frågan. I mindre skånska kommuner hanteras frågan mer lokalt, vilket ofta innebär att det är upp till varje skola att arbeta med frågan, baserat på eget engagemang. Det kan, enligt respondenterna, leda till att arbetet med att bredda och fördjupa elevers valkompetens saknar en röd tråd och att det därför blir en fråga om skolans egna kapacitet och engagemang.

5. SLUTDISKUSSION

Det finns många insatser i Skåne som på olika sätt syftar till att bredda, fördjupa eller väcka intresse för utbildnings- och yrkesval bland elever. WSP:s ögonblicksbild identifierar ett åttiotal som tillsammans skapar ett bitvis spretigt landskap med alltifrån lagstadgade nationella insatser till lokala föreningars och skolors initiativ baserade på lokala behov. Genom intervjuer, enkätundersökning och dokumentanalys redogörs och diskuteras i denna rapport vilka olika syften påverkansinsatser i Skåne har och vilka som driver insatserna. Trots att insatserna är spretiga och föränderliga finns det vissa aspekter som anses viktiga att beakta för att förstå vilka effekter man kan förvänta sig.

Generellt är det svårt att tala om effektsamband gällande insatser som syftar till att stötta elevers val. Elever påverkas från många olika håll; skolan, hemmet, sociala medier, fritidsaktiviteter, vänner, och elevers valkompetens utvecklas över lång tid. Så hur vet man vad som funkar? Det korta svaret är att det man vet bygger på erfarenheter, snarare än forskning och evidens. Enskilda initiativ är sällan beforskade och istället får man söka svar i mer generell forskning och kombinera det med vad verksamma i skolan (SYVare, rektorer etc.) anser ger effekt. Det svar som då framkommer är att ju mer integrerad en insats är i skolans verksamhet desto mer effekt anses det ge. Men, samtidigt ska det inte förringa betydelsen av enskilda punktinsatser. Att eleven får möta och uppleva något bortom skolans värld anses betydande för att vidga elevers perspektiv och syn på att studera vidare och specifika yrkesval. Så, påverkansinsatser generellt anses göra nytta, men nyttan blir än större om den integreras in i ordinarie skolverksamhet och förankras i skolans olika personalgrupper (SYV, lärare) och ledning (rektor).

WSP har också sett att insatserna generellt har tre huvudsakliga syften; att bredda, fördjupa och väcka elevers intresse. Kartläggningen visar dock att många insatser syftar till att både väcka ett intresse och att fördjupa kunskaper. Det som skiljer insatser åt är hur väl integrerade de är i skolan och i vilken utsträckning som eleverna aktivt deltar. Att insatserna behöver integreras kräver dock tid, vilket innebär att exempelvis lektionstid måste tas. Det är en problematik som respondenter i den här kartläggningen beskriver som svår att lösa. Att studie- och yrkesvägledning har svårt att få tid i ordinarie undervisning är dock inget nytt. I Sverige, jämfört med exempelvis Danmark och Finland, prioriteras lite tid till studie- och yrkesvägledning.³³ Det är därför inte förvånande att det finns många insatser som innebär att elever får besöka ett företag eller lyssna på en presentation, utan att det integreras i skolans verksamhet, eftersom det kräver mindre tid och planering.

Att stötta och utveckla elevers valkompetens handlar om att vidga deras vyer, men det har också bäring på större samhällsfrågor. Exempelvis är valkompetens viktigt för regional kompetensförsörjning och livslångt lärande. Därför är detta en högaktuell fråga för många aktörer, kommunala såväl som regionala och nationella.

Det regionala perspektivet är viktigt att lyfta för att visa på Skånes samlade behov. Det kan finnas vita fläckar gällande vilka insatser som genomförs

³³ Saco, 2019, *En stärkt studie- och yrkesvägledning*.

kontra vilket behov det finns. Är det befogat att merparten av insatser riktas mot exempelvis teknik? Finns det bristyrken eller målgrupper som behöver involveras tydligare? Skånes regionala aktörer kan stötta i att skapa en balans mellan insatser och länets kompetensbehov. Till det går att koppla jämförbarhetsperspektivet vilket handlar om att se till vem som nås inom ramen för befintliga insatser. Hur skiljer det sig mellan målgrupper? Hur skiljer det sig mellan kommuner? Hur skiljer det sig mellan skolor inom kommunen?

Utifrån ett strategiskt kompetensförsörjningsperspektiv blir det därför intressant att se om det finns bristyrken eller målgrupper som behöver involveras tydligare. Där kan det regionala perspektivet stötta i att skapa en balans mellan insatser och Skånes kompetensbehov. Finns det några insatser som kan utgöra en regional stomme som regionen är med och skapar förutsättningar för? Exempelvis kan det handla om insatser som är av regionalt intresse som sedan kan kompletteras med lokala insatserinsatserinitiativ baserat på de kommunala behoven. På så sätt kan en helhet av påverkansinsatser skapas som stöttar kompetensförsörjningen på regional såväl som på kommunal nivå.

I kartläggningen framkommer det att urvalet av vilka insatser som tas in i en skola till stor del bygger på andras erfarenheter av en specifik insats. Här spelar alltså kommunikation och nätverk en viktig roll, framförallt i mindre kommuner. En respondent beskriver exempelvis:

"I en liten kommun är det begränsat med möjligheter även ifall viljan finns från skolledning, SYV och lärare."³⁴

Skånes regionala aktörer kan tillsammans arbeta för att ge en bild över vilka påverkansinsatser som finns och vad andra skolor och elever har för erfarenheter av olika insatser. I likhet med den förstudie som gjordes 2014³⁵, framkommer det också i den här kartläggningen att det saknas mötesplatser där aktörer från både skola, kommun, region och organisation kan mötas för att tillsammans arbeta med hur påverkansinsatser kan ha goda effekter på att ge elever möjlighet att skapa välgrundade val. Samtidigt som det är tydligt att förankring hos exempelvis SYV, skolledning och lärare är en nyckel för att kunna få ut mesta möjligt av respektive insats. Att skapa ett sådant nätverk är ett exempel på hur regionen utifrån ett strategiskt perspektiv kan ta sig an påverkansinsatser som en pusselbit för Skånes kompetensförsörjning.

³⁴ Svar från respondent i enkät.

³⁵ Levin, 2014, *Vad möter de unga? En förstudie gällande områdena samverkan skola/arbetsliv och entreprenörskap i utbildningssystemet i Skåne.*

6. KÄLLFÖRTECKNING

Cedefop (EU), 2014. *Attractiveness of Initial Vocational Education and Training: Identifying what matters*. Research paper no 39, European Centre for the Development of Vocational Training

Danielsson, Sevedag & Tengqvist, 2018. *Orsaker och möjliga lösningar på normbundna studie- och yrkesval - En kunskapsöversikt*.

E-kampen, 2021. *Entreprenörsdagar för elever i högskolan*. Hemsida: www.ekampen.se [Elektronisk] Hämtad: 2021-01-23.

Framtidsvalet, 2021. *Framtidsvalet*. Hemsida: www.framtidsvalet.se [Elektronisk] Hämtad: 2021-01-23.

Fransson & Kriegholm, 1995. *Utvärdering av grundskolan – UG 95 – Studie- och yrkesvägledning årskurs 9*.

Hodkinson, 1998. *The origins of a Theory of Career Decisionmaking: a case study of hermeneutical research* i British Educational Research Journal, Vol. 24, No. 5.

JA Worldwide, 2021. *Junior Achievement Worldwide*. Hemsida: www.jaworldwide.org/ [Elektronisk] Hämtad: 2021-02-11.

Jämlikt Malmö, 2017. *Tjejer i förening*. Hemsida: <https://malmo.agenda-jamlikhet.se/organisationer/tjejer-i-forening#>. [Elektronisk]. Hämtad: 2021-02-19.

Lackéus & Sävetun, 2016. *Koncept kontra skola: en studie av åtta entreprenöriella lärmiljöer*. Chalmers tekniska högskola.

Levin, 2014. *Vad möter de unga? En förstudie gällande områdena samverkan skola/arbetsliv och entreprenörskap i utbildningssystemet i Skåne*.

Nordin, 2007. *Learning for work? About promises and limitations in discourses of lifelong learning*. Nordisk Pedagogik, Vol. 28 Oslo.

Panican, 2015. *Väljer unga fel? – grundskoleelevers attityder till gymnasieskolan*.

Region Skåne, 2014. *Det öppna Skåne 2030*.

SACO, 2019. *En stärkt studie- och yrkesvägledning*. Tillgänglig: www.saco.se/globalassets/saco/dokument/rapporter/2019_en-starkt-studie--och-yrkesvagledning.pdf [Elektronisk]. Hämtad: 2021-02-15.

SACO, 2021. *Saco studentmässa*. Hemsida: www.saco.se/saco-studentmassor [Elektronisk]. Hämtad: 2021-02-10.

Skolverket, 2020. *Att välja för framtiden: Skolans stöd genom vägledning och lärande*.

Skolverket, 2004. *Ungdomars utbildnings- och yrkesval – i egna och andras ögon*.

Smartmatte, 2021. *Räkna på riktigt*. Hemsida: www.smartmatte.se [Elektronisk] Hämtad: 2021-01-25.

SOU 2008:105. *Långtidsutredningen*.

SOU 2019:4. *Framtidsval – karriärvägledning för individ och samhälle*.

Syvonline, 2021. *Metodbanken*. Hemsida: www.syvonline.se/ [Elektronisk]
Hämtad: 2021-01-25.

Teknikcollege, 2021. *Tekniktråden*. Hemsida: www.teknikcollege.se/tekniktraden [Elektronisk] Hämtad: 2021-01-25.

Universitets- och högskolerådet, 2020. *Undervisningsmaterial: Välkommen till högskola!* Hemsida: www.uhr.se/lika-mojligheter/valkommen-till-hogskolan/ [Elektronisk]. Hämtad: 2021-02-19.

Ung företagsamhet, 2021. *Ung Företagsamhet*. Hemsida: www.ungforetag-samhet.se [Elektronisk] Hämtad: 2021-01-23.

Ungas Möjligheter, 2021. *Framtidsdagar*. Hemsida: www.ungasmojligheter.se [Elektronisk] Hämtad: 2021-01-28.

Vattenhallen, 2021, *Vattenhallen Science Center Lunds universitet*. Hemsida: www.vattenhallen.lth.se/ [Elektronisk] Hämtad: 2021-01-23.

Vård- och omsorgs college, 2021. *Vård- och omsorgs college*. Hemsida: www.vo-college.se [Elektronisk] Hämtad: 2021-01-25.

BILAGA 1: METOD

WSP har använt sig av flera olika metoder för att kartlägga vilka påverkansinsatser unga möter och vilka effekter dessa har. Genom en triangulering av telefonintervjuer, semistrukturerade intervjuer, enkäter och dokumentstudier har vi undersökt frågeställningarna. Nedan presenteras metoderna ingående.

TELEFONINTERVJUER

För att kunna kartlägga vilka påverkaninsatser skånska elever möter genom skolverksamheten utfördes flertalet telefonintervjuer med SYVare. Dessa telefonintervjuer utgjordes av 42 kortare samtal med totalt 26 av Skånes 33 kommuner. Flera försök gjordes för att nå övriga kommuner via telefon samt e-post. Minst två försök gjordes, men utan svar. Avsaknaden av ett fåtal kommuner förmodas inte påverka resultatet nämnvärt, eftersom den undersökta majoriteten ger en tillräckligt omfattande bild av helheten.

Under dessa samtal ställdes frågor som berörde om, och i så fall vilka insatser som eleverna möter genom skolan, om SYV och/eller lärare har skapat insatsen själva, eller om det har tagits in externa aktörer. Det ställdes också frågor angående vilken målgrupp dessa insatser riktas åt, vad insatsen innefattar och hur väl den inkluderas i skolans ordinarie undervisning.

SEMISTRUKTURERADE INTERVJUER

Totalt intervjuades 7 studie- och yrkesvägledare, och 5 andra aktörer från påverkaninsatser, skolor och universitet, som exempelvis arbetar med breddad rekrytering och samverkan med kommuner. De semistrukturerade intervjuerna genomfördes digitalt. Genom att intervjua dessa personer har WSP fått en bild av vad som är viktigt för att en påverkansinsats ska fungera, vad som står som grund till val av insatser, vilka utmaningar som finns och vad som skulle underlätta inkluderingen av insatser i skolor. Utöver det har WSP fått en bild av vad aktörer från påverkansinsatser ser som viktigt för att insatser ska fungera och vad deras erfarenheter är kring vad som ger effekt på elevers studie- och yrkesval.

ENKÄT

Utöver intervjuer genomfördes också en enkät för att få en bild av vilka insatser som inkluderas i de skånska skolorna och hur de förankras inom skolan. Respondenterna till enkäten var till stor del SYVare, men det var också biträdande rektorer, rektorer, handledare och lärare som besvarade enkäten. Frågorna berörde:

- *När* arbetet med att öka elevers valkompetens startar.
- *Om* externa aktörer inkluderats för att genomföra insatser i syfte till att bredda elevers syn på utbildning- och yrkesval, och i så fall *vilka*.
- *Vilka typer* av aktiviteter som genomfördes.
- *Vem* som initierade insatserna.

Slutligen fick också respondenterna besvara om insatserna diskuterades internt innan implementering samt vilka tre insatser som var av störst nytta för

elevernas valkompetens. Totalt påbörjade 58 respondenter att besvara enkäten, men alla respondenter slutförde inte enkäten och svarsfrekvensen på frågorna varierar därför. Det finns en spridning bland de svarande mellan stora och små kommuner samt var i länet de är verksamma. Nedan presenteras respondenterna av enkäten samt vilken typ av skola dem är verksamma på. Enkäten var dock anonym och därför återges inte specifikt yrke kopplat till kommun och skola.

	Antal
Grundnivå	26
Gymnasienivå högskole- förberedande	19
Gymnasienivå yrkesutbild- ning	16
SVA eller SFI	4
Annat, nämli- gen:	10
Total	58

	Antal
Bjuv	2
Bromölla	0
Burlöv	0
Båstad	0
Eslöv	1
Helsingborg	9
Hässleholm	0
Höganäs	3
Hörby	1
Höör	1
Klippan	0
Kristianstad	3
Kävlinge	0
Landskrona	1
Lomma	1
Lund	3
Malmö	16
Osby	1
Perstorp	1
Simrishamn	2
Sjöbo	0
Skurup	0
Staffanstorp	0
Svalöv	1
Svedala	3
Tomelilla	3
Trelleborg	0
Vellinge	0
Ystad	5
Åstorp	0
Örkelljunga	0
Östra Göinge	1
Total	58

FORSKNINGSÖVERSIKT

Utöver att kartlägga vilka påverkansinsatser som elever i Skåne möter finns ett behov av att förstå vad det egentligen är som påverkar ungas studie- och yrkesval. Det finns inte *ett* forskningsfält som tar sig an frågeställningen gällande vad det är som påverkar ungas val, och forskning har bedrivits inom ett flertal discipliner. Forskningsöversikten som genomförts i den här rapporten är baserad på nationell forskning, komparativ policyforskning på europeisk nivå och statliga utredningar samt liknande tidigare kartläggningar. Forskningsöversikten visar att det finns mycket lite forskning som berör specifika påverkansinsatser i Sverige, även lagstadgade såsom PRAO.

PANDEMIN OCH DESS PÅVERKAN

Under år 2020 drabbades världen av en global pandemi, vilket har påverkat människors vardag. Vissa skolor i Sverige flyttade sin undervisning från fysisk undervisning till distansundervisning, och många jobbar hemifrån. Att världen drabbades av en global pandemi har starkt påverkat i vilken utsträckning man har kunnat träffa andra människor, vilket har haft en stor effekt på i vilken utsträckning påverkansinsatser har kunnat genomföras på skolor. Elever har inte kunnat åka på mässor, inte kunnat delta i studiebesök och externa aktörer har inte haft möjlighet att fysiskt träffa elever. Många av de planerade insatserna har därför ställts in och inte ersätts med andra aktiviteter. Kartläggningen inkluderar därför insatser som skett tidigare för att få en mer rättvis bild över vilka påverkansinsatser skånska elever möter i skolan.

BILAGA 2: RESPONDENTER SEMISTRUKTURERADE INTERVJUER

Organisation	Roll	Datum
Malmö stad	Utvecklingssamordnare	2020-11-17
Helsingborg stad	SYV Strateg Skol- och fritidsförvaltningen	2020-11-24
IUC SYD AB	Projektledare	2020-11-25
Arbetsmarknads-kunskap	Kommunikatör	2020-11-11
Region Skåne	Arbetsmarknads-kunskap, integration, regional praktikhantering, yrkeshögskolor	2020-11-05
Gymnasieskola Helsingborg	SYV	2020-12-10
Gymnasieskola Eslöv	Rektor & skolrepresentant	2020-12-02
Lunds universitet	Koordinator	2020-11-13
Grundskola, Perstorp	SYV	2020-01-14
Grundskola, Åstorp	SYV	2020-01-13
Grundskolor, Helsingborg	SYV	2020-12-01

BILAGA 3: ENKÄT

WSP genomför i uppdrag åt Region Skåne en studie för att undersöka initiativ och projekt, som inte ryms inom ramen för PRAO och apl, men som syftar till att påverka ungas framtida utbildnings- och yrkesval. Det är många aktörer som vill ta sig in på skolans arena för att ge information till eleverna så att de kan ta informerade beslut om framtiden. De kan involveras på olika sätt, exempelvis genom framtaget undervisningsmaterial, insatser som genomförs i skolan eller att elever besöker dem. Vi vill veta mer om i vilken utsträckning detta sker i de skånska kommunerna och därför ber vi dig att besvara denna enkät. Det tar ca 8 minuter.

Fråga 1. Inom vilken kommun är du verksam? *rullista*

- Bjuv
- Bromölla
- Burlöv
- Båstad
- Eslöv
- Helsingborg
- Hässleholm
- Höganäs
- Hörby
- Höör
- Klippan
- Kristianstad
- Kävlinge
- Landskrona
- Lomma
- Lund
- Malmö
- Osby
- Perstorp
- Simrishamn
- Sjöbo
- Skurup
- Staffanstorp
- Svalöv
- Svedala
- Tomelilla
- Trelleborg
- Vellinge
- Ystad
- Åstorp
- Örkelljunga
- Östra Göinge

Fråga 2. Var är du verksam?

Flera val är möjliga, markera alla som stämmer för dig.

- Grundnivå
- Gymnasienivå högskoleförberedande
- Gymnasienivå yrkesutbildning
- SVA eller SFI
- Annat, nämligen:

Fråga 3. Vad har du för roll?

- SYV
- Annan, nämligen:

Fråga 4. I vilken årskurs påbörjar ni arbetet med att öka elevernas valkompetens (exklusive för PRAO och apl)?

- Årskurs:
- Vet ej

Fråga 5. Under de senaste två åren har externa aktörer inkluderats för att genomföra insatser i syfte att bredda elevers syn på fortsatt utbildning

I vilken utsträckning instämmer du med påståendet ovan?

- Stämmer inte alls
- Stämmer till viss del
- Stämmer till hälften
- Stämmer till stor del
- Stämmer helt
- Vet ej

Fråga 5a. Vilken typ av extern aktör?

- Ideell sektor
- Företrädare för
bransch/näringsliv
- Högskola/Universitet
- Offentlig sektor
- Annat, nämligen:

Fråga 6. Under de senaste två åren har externa aktörer inkluderats för att genomföra insatser i syfte att bredda elevers syn på framtida yrkesval.

I vilken utsträckning instämmer du med påståendet ovan?

- Stämmer inte
alls*
- Stämmer till
viss del*
- Stämmer till
hälften*
- Stämmer till
stor del*
- Stämmer helt*
- Vet ej*

Fråga 6a. Vilken typ av extern aktör?

- Ideell sektor
- Företrädare för
bransch/näringsliv
- Högskola/Universitet
- Offentlig sektor
- Annat, nämligen:
-

Fråga 7. Vilka av följande särskilda aktiviteter som riktar sig till skolungdomar har genomförts inom er verksamhet?

Flera val är möjliga, markera alla svar som stämmer in.

- Verksamhet med studentambasadorer/mentorer
- Uppsökande verksamhet med studenter eller forskare som besöker skolor
- Uppsökande verksamhet med företagare som besöker skolor
- Att få prova på att vara student för en dag/några dagar
- Studiebesök vid lärosätet
- Studiebesök på företag
- Läxhjälp
- Informationsinsatser
- Tävlingar
- Mässor
- Annat, nämligen:

Fråga 8. Hur initierades denna/dessa aktivitet/er?

- Av SYV
- Av skollledning/ rektor
- Båda i samverkan
- Annat, nämligen:
-

Fråga 8a. Hur fick du information om denna/dessa aktivitet/er?

Visas EJ om svaret ovan är "annat, nämligen..."

Flera val är möjliga, välj alla svar som stämmer in.

- Rekommendation från kollega
- Nyhetsbrev
- Mässa
- Egen sökning på internet
- Lärares initiativ
- Tidskrift
- Rektor/ skoll-lednings initiativ
- Annat, nämligen

Fråga 9. Diskuterades aktiviteten/aktiviteterna inom någon av följande grupper innan den genomfördes?

Flera val är möjliga, välj alla svar som stämmer in.

- Lärare
 - Skolledning
 - Utbildningsförvaltning
 - Elevhälsa
 - Annat, nämligen:
-

Fråga 10. Beskriv upp till tre initiativ/aktiviteter som du tycker har varit till nytta för elevernas valkompetens:

1.

.....
.....
.....

2.

.....
.....
.....

3.

.....
.....
.....

Fråga 11. Hur har effekterna av aktiviteterna/initiativen som du beskriver ovan följts upp?

.....
.....
.....

Fråga 12. Finns det något mer du vill berätta?

.....
.....
.....

Tack för din medverkan!

om du har frågor, kontakta gärna Kristina Westermark på kristina.westermark@wsp.se
Anna Clara Örtendahl på anna-clara.ortendahl@wsp.com

VI ÄR WSP

WSP är en av världens ledande rådgivare och konsultbolag inom samhällsutveckling. Med cirka 50 000 medarbetare i över 40 länder samlar vi experter inom analys och teknik, för att framtidssäkra världen.

Tillsammans med våra kunder tar vi fram innovativa lösningar för en mänsklig, trygg och välfungerande morgondag. Så tar vi ansvar för framtiden.

wsp.com

WSP Sverige AB

121 88 Stockholm-Globen
Besök: Arenavägen 7

T: +46 10-722 50 00
Org nr: 556057-4880
Styrelsens säte: Stockholm
wsp.com

